

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I RIBARSTVA

10000 Zagreb, Ul. grada Vukovara 78, P.P. 1034

Telefon: 61 06 111, Telefax: 61 09 201

KLASA: 322-02/26-01/2

URBROJ: 525-09/556-26-1

Zagreb, 14. srpnja 2026. godine

PROGRAM NADZIRANJA I KONTROLE BOLESTI
PČELA
U REPUBLICI HRVATSKOJ

srpanj, 2026.

SADRŽAJ

I	UVOD I CILJEVI	3
II	NADZIRANJE BOLESTI PČELA	10
III	MJERE KONTROLE	12
IV	FINANCIRANJE	14
V	IZVJEŠĆIVANJE	15
VI	PRAVNA I ZNANSTVENA OSNOVA	15
VII	Prilozi	16

I UVOD I CILJEVI

Uvod

Pčelinje bolesti utječu na suvremeno komercijalno pčelarenje. Unatrag nekoliko desetljeća utvrđen je značajan broj novih uzročnika pojedinih bolesti pčela. Njihovo zajedničko negativno djelovanje povezuje se s uginućima velikog broja pčelinjih zajednica. Unutarnjim prometom pčelinjih zajednica i njihovih proizvoda, te prometom između drugih država, povećana je mogućnost unošenja i širenja različitih uzročnika (virusa, bakterija, gljivica ili nametnika) bolesti između pčelinjaka. Stoga pravilno i pravovremeno utvrđivanje bolesti pčela te provođenje odgovarajućih postupaka i mjera za sprječavanje pojave i suzbijanje istih, ima veliku važnost za pčelarstvo, a time i gospodarstvo pojedine zemlje.

Zajednice medonosne pčele (*Apis mellifera*) neophodne su za održivost prirodnih ekosustava i poljoprivrede, prvenstveno zbog svoje uloge oprašivača. Pčele oprašivanjem povećavaju biološku raznolikost, podupiru sigurnost proizvodnje i opskrbe hranom te znatno doprinose gospodarstvu. Pčelinje zajednice su životinje koje proizvode hranu, pčelinje proizvode, a koji su i hrana za čovjeka. Pčelarska proizvodnja ovisi o učinku niza čimbenika iz okoliša i pogođena je *zdravstvenom krizom* koja bi mogla dovesti do narušavanja prehrane, dobrobiti i općenito života ljudi. Zato je iznimno važna primjena veterinarske medicine u zaštiti zdravlja pčela te osiguranja sljedivosti i zdravstvene ispravnosti proizvedenih pčelinjih proizvoda. Mnogi čimbenici, kao što su prisutnost uzročnika bolesti, nametnika, štetnika, invazivnih vrsta, zatim negativne klimatske i okolišne prilike, nedostatak prirodne hrane, te intenziviranje poljoprivrede navode se kao glavni uzroci slabljenja pčelinjih zajednica i gubitaka na pčelinjacima.

Broj pčelinjaka i pčelinjih zajednica po županijama prikazan je u Tablici 1. U Tablici 2. prikazan je broj stacionarnih pčelinjaka i pčelinjih zajednica po županijama.

Tablica 1. Pčelinjaci u Republici Hrvatskoj

Županija	Broj pčelinjaka	Broj pčelinjih zajednica
BELOVARSKO-BILOGORSKA	374	34211
BRODSKO-POSAVSKA	301	16956
DUBROVAČKO-NERETVANSKA	229	9753
GRAD ZAGREB	389	22331
ISTARSKA	356	15659
KARLOVAČKA	450	27727
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	330	24453
KRAPINSKO-ZAGORSKA	437	36245
LIČKO-SENJSKA	220	11679
MEĐIMURSKA	239	10415
OSJEČKO-BARANJSKA	568	36152
POŽEŠKO-SLAVONSKA	203	14128
PRIMORSKO-GORANSKA	491	22065
SISAČKO-MOSLAVAČKA	900	64223
SPLITSKO-DALMATINSKA	762	44437
ŠIBENSKO-KNINSKA	247	11331
VARAŽDINSKA	352	20899
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	534	83068
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	277	18911
ZADARSKA	260	16556
ZAGREBAČKA	620	38977
Ukupno	8539	580176

Tablica 2. Stacionarni pčelinjaci

Županija	Broj pčelinjaka	Broj zajednica pčelinjih
BJELOVARSKO-BILOGORSKA	71	1053
BRODSKO-POSAVSKA	74	1169
DUBROVAČKO-NERETVANSKA	87	1403
GRAD ZAGREB	136	1851
ISTARSKA	177	2285
KARLOVAČKA	121	1848
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	81	974
KRAPINSKO-ZAGORSKA	149	1991
LIČKO-SENJSKA	50	869
MEĐIMURSKA	97	1570
OSJEČKO-BARANJSKA	119	1898
POŽEŠKO-SLAVONSKA	36	613
PRIMORSKO-GORANSKA	204	2692
SISAČKO-MOSLAVAČKA	162	2238
SPLITSKO-DALMATINSKA	139	2155
ŠIBENSKO-KNINSKA	80	1255
VARAŽDINSKA	128	2074
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	74	1014
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	54	834
ZADARSKA	49	763
ZAGREBAČKA	168	2409
Ukupno	2256	32958

Bolesti pčela

Pčelinje bolesti mogu biti uzrokovane različitim uzročnicima bolesti, no ovim Programom obuhvaćene su bolesti pčela s popisa Priloga Provedbene uredbe (EU) 2018/1882:

Naziv bolesti s popisa	Kategorija bolesti s popisa	Vrste s popisa
Infestacija s <i>Varroa</i> spp. (varooza)	C+D+E	<i>Apis</i>
Infestacija s <i>Aethina tumida</i> (mali kornjaš košnice)	D+E	<i>Apis</i> <i>Bombus</i> spp.
Američka gnjiloća	D+E	<i>Apis</i>
Infestacija s <i>Tropilaelaps</i> spp.	D+E	<i>Apis</i>

Američka gnjiloća

Američka gnjiloća je bolest pčelinjeg legla uzrokovana sporogenom bakterijom *Paenibacillus larvae*. Tvrdokoran tijek, iznimna otpornost uzročnika, kao i izazovi u kliničkoj dijagnostici i suzbijanju, učinili su američku gnjiloću jednom od najtežih bolesti pčela.

Uzročnik prouzrokuje ugibanje svake zaražene pčelinje ličinke, a zbog njegove tvrdokornosti i infektivnosti, uvijek propada i pčelinja zajednica. Zbog nastanka nepovoljnih uvjeta za umnažanje, posebice u propalom tkivu uginule ličinke, ali i od samog početka infekcije, tvori dugoživuće spore. Spore su jedini infektivni oblik kojim se bolest širi i vrlo su otporne na djelovanje vanjskih utjecaja. Jedna propala ličinka može sadržavati više od dvije i pol milijarde novonastalih spora. Infekcija nastaje kada mlade ličinke progutaju hranu onečišćenu sporama (najosjetljive su u dobi do 53. sata). Sačuvanu vitalnost, a time i sposobnost zaražavanja, spore imaju i nakon više desetljeća (10 godina u onečišćenim pčelinjim proizvodima i okolišu, najmanje 35 godina u posušenim uginulim ličinkama, a pročišćene spore i više od 70 godina). Bolest se širi primarno prijenosom spora s onečišćenog saća, satnom osnovom, hranom, alatima i pčelama (grabež i zalijetanje). Pri tome, čovjek rukovanjem i premještanjem saća na okvirima i alatom može biti glavni čimbenik prijenosa spora između zajednica i između pčelinjaka.

Sumnju na bolest moguće je postaviti na osnovu kliničkog nalaza pri pregledu pčelinje zajednice, a sigurnu dijagnozu postavlja se nalazom spora uzročnika u propalim ličinkama laboratorijskim metodama, u za to specijaliziranim laboratorijima. Klinički znakovi bolesti su

nepravilno raspoređeno poklopljeno i nepoklopljeno leglo, naborani i udubljeni poklopci s rupicama nepravilno izgrizanih rubova. Bolesna ličinka mijenja izgled i konzistenciju, boja se mijenja u smeđu, postaje ljepljiva i rastezljiva, a starenjem procesa se suši i prilijepe za dno stanice saća. Nakon dva mjeseca masa propale ličinke je potpuno osušena, pa stanica izgleda prazna. Sporogenost uzročnika otežava suzbijanje i kontrolu ove bolesti te se ne primjenjuje liječenje. Razlozi tome su

nedjelovanje lijekova na spore koje su jedini infektivni oblik uzročnika bolesti, ali i zbog rizika od mogućih ostataka štetnih tvari (rezidua) antibiotika ili njihovih sekundarnih metabolita u pčelinjim proizvodima, što može uzrokovati štetne posljedice za zdravlje pčelinje zajednice i ljudi.

Poznavanje raširenosti i dinamike pojavnosti klinički vidljivih znakova bolesti na određenom području omogućuje bolji uvid u patofiziološke procese na razini ličinke i pčelinje zajednice, a istovremeno utječe na procjenu rizika od širenja i ponovne pojavnosti bolesti. Rano otkrivanje američke gnjiloće pomaže u sprječavanju daljnjeg širenja.

U Republici Hrvatskoj smatra se da je američka gnjiloća široko rasprostranjena. U 2020. godini američka gnjiloća potvrđena je na 174 pčelinjaka dok je taj broj u 2024. godini značajno smanjen na 11, a u 2025. godini na samo sedam izbijanja. Veći broj izbijanja američke gnjiloće u prijašnjim godinama rezultat je provedbe obaveznih pregleda na pčelinjacima sukladno tada važećim propisima. Trenutni podaci, iako upućuju na smanjenu proširenost, posljedica su smanjenog broja prijave sumnji, uzorkovanja i laboratorijskog pretraživanja. U posljednje dvije godine potvrđeni su navedeni slučajevi u okviru pasivnog nadziranja kada je pčelar prijavio pojavu znakova bolesti. Uzimajući u obzir karakteristike ove bolesti, sporogenost uzročnika i način širenja, pčelinjaci na kojima bolest ostaje neprepoznata, predstavljaju vrlo visoki rizik za njeno daljnje širenje čime se potencijalno ugrožavaju susjedni i svi ostali pčelinjaci.

Infestacija s *Aethina tumida* (mali kornjaš košnice)

Infestaciju s *Aethina tumida* (mali kornjaš košnice), (u daljnjem tekstu: etinioza), uzrokuje nametnik mali kornjaš košnice (*A. tumida*) u zajednicama socijalnih vrsta pčela, a izvorno potječe iz južne Afrike. U tom geografskom području pčele koriste razvijene urođene obrambene mehanizme i primjenjuju aktivnu strategiju obrane kod invazija navedenim nametnikom i štetnikom, što rijetko može dovesti do značajnih šteta u jakim pčelinjim zajednicama. Međutim, ovaj nametnik se iz svog izvornog područja, posljedično prometovanju i trgovini pčelinjim zajednicama, proširio na vrlo udaljena i prostrana područja poput Sjeverne Amerike, Kanade, Australije i Europe gdje su štete u pčelarstvu vrlo velike i ekonomski značajne. Naime, primijećeno je da su europske podvrste medonosnih pčela (*A. mellifera*) puno osjetljivije na invaziju ovim štetnikom, zbog kojeg trpe značajnije štete i učestalije propadaju, a time ujedno doprinose nesmetanom razmnožavanju malog kornjaša košnice. Također, uz to što uzgajane pčelinje zajednice predstavljaju plodnu podlogu za širenje etinioze, zamjenom s alternativnim nosiocima poput slobodno živućih bumbarških zajednica, ovi štetnici osiguravaju si strategiju preživljavanja u razdobljima ili područjima gdje privremeno nema pčelinjaka.

Nametnik se u infestiranim pčelinjim zajednicama može razmnožiti, a hrani se leglom, medom i peludom. U povoljnim uvjetima navedeni kornjaš uništava saće te dodatno izlučivanjem ekskremenata u med uzrokuje njegovu fermentaciju i kvarenje. Ukoliko je infestacija malim kornjašem košnice visoka i nije kontrolirana, može dovesti do propadanja pčelinje zajednice ili pčele napuste košnicu.

Etinioza nikada nije bila potvrđena u Republici Hrvatskoj.

Infestacija s *Tropilaelaps* spp.

Infestacija s *Tropilaelaps* spp., (u daljnjem tekstu: tropileloza), je nametnička bolest nezrelih razvojnih oblika medonosne pčele uzrokovana grinjama iz roda *Tropilaelaps*. Unutar roda opisane su četiri vrste grinja: *T. clareae*, *T. koenigerum*, *T. mercedesae* i *T. thaii*. Sve četiri opisane vrste grinja parazitiraju na azijskim vrstama medonosnih pčela (*Apis dorsata*, *Apis laboriosa*), a vrste *T. clareae* i *T. mercedesae* invadiraju i na Zapadnoj (europskoj) medonosnoj pčeli (*A. mellifera*). Grinja se tijekom invadiranja pčelinje zajednice hrani hemolimfom pčelinjih ličinkama. Nametnik ne može preživjeti bez pčelinjeg legla duže od šest dana, a što mu vjerojatno onemogućava razvoj u umjerenim klimatskim područjima. Tropileloza je nedavno utvrđena i na području europskog kontinenta (na području Rusije i Gruzije), zbog tzv. globalne pčelarske proizvodnje koja uključuje stalan međunarodni promet i trgovinu pčelama, pčelinjim proizvodima i priborom postoji visoki rizik od unosa ovog nametnika i njegova širenja na nova geografska područja.

Tropileloza nikada nije bila potvrđena u Republici Hrvatskoj.

Infestacija s *Varroa* spp. (varooza)

Varooza je bolest pčelinjih zajednica uzrokovana nametničkom grinjom *Varroa destructor* koja ima važnu ulogu pri pojavnosti i širenju drugih bolesti pčela, posebice zbog imunosupresivnog učinka na invadirane pčelinje zajednice te mogućnosti mehaničkog prijenosa uzročnika bolesti pčela, a poglavito virusa kojima služi kao mehanički i/ili biološki vektor i rezervoar infekcije.

Ženke grinja tijekom foretične faze životnog ciklusa borave na odraslim pčelama i hrane se masno-bjelančevinastim tijelom nosioca, dok se u reproduktivnoj fazi u poklopljenom leglu hrane masnim-bjelančevinastim tijelom kukuljica, pri čemu se klinički znakovi bolesti očituju i na leglu i na odraslim pčelama. Oštećenje masno-bjelančevinastog tijela dovodi do poremećaja metabolizma, detoksikacije i imunološke obrane pojedinačnih pčela, što pogoduje razvoju i širenju brojnih virusa, pri čemu *V. destructor* djeluje kao mehanički i biološki vektor te potencijalni rezervoar infekcije.

Kako broj grinja u pčelinjoj zajednici postupno raste usporedno s razvojem pčelinjeg legla, zajednica progresivno slabi, te ukoliko se ne provode učinkovite mjere kontrole i primjena odobrenih akaricida, može uginuti. Slabe invazije često prolaze nezapaženo, dok jaka invazija uzrokuje vidljive kliničke znakove poput povećanog ugibanja pčela na letu, slabljenja zajednice, pojava pčela s izobličenim krilima i nepravilno razvijenim tijelom, kao i nepravilnosti razvojnih stadija pčela u stanicama saća. Takvo stanje najčešće se najjasnije uočava krajem ljeta i početkom jeseni, kada kombinacija visokog intenziteta infestacije grinjama i često nepovoljnih prehrambenih uvjeta dovodi do propadanja zajednice i povećanih zimskih gubitka.

Utvrđivanje varooze provodi se apitehničkim dijagnostičkim metodama (npr. praćenje prirodnog opadanja grinja na podlošci košnice, šećernim ili alkoholnim testovima, pregledom poklopljenog legla) te odgovarajućim laboratorijskim pretragama.

U posljednjih nekoliko godina pojavnost i štetni učinci varooze su izraženiji zbog razvijene otpornosti na višekratno rabljene, a često i na pogrešan način primijenjene veterinarske lijekove, te negativnih učinaka drugih čimbenika iz okoliša kao i provođenja loše pčelarske prakse. U suzbijanju varooze nužno je redovito provoditi nadziranje i kontrolu pčelinjih zajednica, po potrebi laboratorijsku dijagnostiku te planirati integrirano suzbijanje varooze tretiranjem pčelinjih zajednica

odgovarajućim veterinarskim lijekovima i primjenom prikladnih biološko-uzgojnih metoda i apitehničkih radnji tijekom cijele kalendarske godine.

Smatra se da je varooza prisutna u svim pčelinjacima u Republici Hrvatskoj te je uz dobre pčelarske prakse nužno redovito provoditi biosigurnosne mjere i provoditi tretiranje pčelinjih zajednica protiv varooze. Zbog nužnosti stalnog praćenja stupnja invazije, kao i sprečavanja reinvazija, preporuča se primjena „istodobnog tretiranja“ pčelinjih zajednica na pojedinom epidemiološkom području.

U Republici Hrvatskoj se s primjenom Uredbe o zdravlju životinja 2016/429 te donošenjem Zakona o zdravlju životinja u 2022. godini promijenila strategija kontrole bolesti pčela te je Pravilnik o mjerama suzbijanja i iskorjenjivanja pčelinjih bolesti („Narodne novine“, br. 114/04.) stavljen van snage. Naredbom o provedbi i financiranju mjera sprječavanja, kontrole i nadziranja bolesti životinja na području Republike Hrvatske („Narodne novine“, br. 1/23 i 107/25) bolesti pčela obuhvaćene su pasivnim nadziranjem te se u slučaju pojave kliničkih znakova karakterističnih za bolesti s popisa u vrsta s popisa provodi istraživanje s ciljem njihovog potvrđivanja ili isključivanja, a koje uključuje klinički pregled i po potrebi uzorkovanje. Svi troškovi takvog pasivnog nadziranja - uzorkovanja, laboratorijske pretrage i klinički pregled životinja podmiruju se iz državnog proračuna. S obzirom na karakteristike bolesti pčela, slabiju svijest pčelara i veterinarske struke o važnosti pravovremenog prepoznavanja i postavljanja sumnje na bolesti pčela, pasivno nadziranje provodi se vrlo rijetko, a najčešće se tek pri potpunom gubitku pčelinjih zajednica obavještava nadležno tijelo. Uočen je i značajno manji broj uzoraka pretraženih na bolesti pčela te se trenutno ne može sa sigurnošću utvrditi proširenost američke gnjiloće i varooze u Republici Hrvatskoj.

Donošenjem ovog Programa, očekuje se prikupiti pouzdane informacije o proširenosti bolesti pčela te ujedno i poboljšati svijest pčelara i veterinarske struke o bolestima pčela i njihovom pravovremenom otkrivanju. Na osnovi navedenoga biti će moguće usmjeravati i prilagođavati daljnje mjere kontrole i nadziranja kako bi se umanjile mogućnosti daljnjeg širenja uzročnika i negativni učinci na pčelinje zajednice u Republici Hrvatskoj.

Ciljevi

Program se provodi u svrhu:

1. Utvrđivanja proširenosti američke gnjiloće

Utvrđivanjem proširenosti američke gnjiloće prikupiti će se podaci na temelju kojih će biti moguće planirati buduću strategiju iskorjenjivanja i kontrole ove bolesti na pčelinjacima u Republici Hrvatskoj.

2. Informiranja pčelara u svrhu podizanja svijesti o bolestima pčela i mjerama njihovog sprječavanja u svrhu:

- a. ranog otkrivanja etinioze i tropileloze
- b. učinkovite kontrole i suzbijanja varooze
- c. odgovarajuće sanacije pčelinjaka sumnjivih ili zaraženih američkom gnjiloćom

Informiranje pčelara o provedbi Programa nužno je za podizanje svijesti o njihovim odgovornostima za kontrolu zdravlja pčela, vođenju evidencija, primjeni biosigurnosnih mjera te poduzimanju odgovarajućih mjera kontrole. Provedbom navedenog osigurava se pasivno nadziranje nužno za rano otkrivanje bolesti pčela kao i primjena učinkovitih mjera kontrole, suzbijanja te odgovarajuće sanacije pčelinjaka.

II NADZIRANJE BOLESTI PČELA

Nadziranje bolesti pčela u Republici Hrvatskoj provodi se na pčelinjacima na čitavom području Republike Hrvatske.

Kliničke preglede i uzorkovanje pčelinjih zajednica provode ovlašteni veterinari.

Laboratorijsko pretraživanje uzoraka uzetih u okviru ovog Programa provodi se u službenom laboratoriju **APISlab - Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za biologiju i patologiju ribe i pčela**, Heinzelova 55, Zagreb.

1. PASIVNO NADZIRANJE

Pasivno nadziranje obavezno je u svim slučajevima kada pčelar uoči promjene zdravstvenog stanja pčela i/ili pčelinjeg legla i/ili povećano uginuće pčela. Pčelari su u okviru svojih odgovornosti (Prilog 1) dužni provoditi dobru pčelarsku praksu, redovito provjeravati zdravstveno stanje pčela i pčelinjih zajednica te svaki pčelar (subjekt) mora prijaviti znakove bolesti i/ili uginuće pčela (Prilog 2) ovlaštenom veterinaru.

Ovlašteni veterinar dužan je nakon takve prijave bez odgode posjetiti pčelinjak, provesti klinički pregled pčelinjih zajednica u kojima je pčelar uočio promjene te iz pčelinjih zajednica u kojih su tijekom pregleda uočeni klinički znakovi (Prilog 2), uzeti odgovarajuće uzorke:

- saća s leglom (10x10 cm)
- odraslih pčela (250-300 pčela; približno čašica s poklopcem od 120 mL)
- ostataka s podnice košnice
- meda u saću iz plodišta (10x5 cm)
- pojedinačnih nametnika/štetnika (ako su uočeni) koje je prije slanja u laboratorij potrebno obavezno prethodno usmrtiti u 70% alkoholu.

Za uzorkovanje se koristi ili jednokratni pribor za uzorkovanje (npr. nožić za izrezivanje saća s leglom ili žlica za med) ili se pribor nakon svakog korištenja u svrhu čišćenja obavezno detaljno ispire u 70% alkoholu i opaljuje plamenom.

Uzorci se ovisno o vrsti pakiraju u:

- zrakopropusnu ambalažu, npr. papirnatu vrećicu (saće s leglom, ostatci s podnice košnice)
- plastičnu čašicu s čepom, plastičnu epruvetu ili vrećicu (odrasle pčele, pojedinačni nametnici/štetnici, med u saću).

Različita vrsta uzoraka iz jedne pčelinje zajednice čine jedan uzorak i pojedinačno zapakirani stavljaju se u jednu zajedničku vrećicu ili kutiju, te označavaju brojem te pčelinje zajednice i registracijskim brojem pčelinjaka u svrhu sljedivosti.

Svi uzeti uzorci s jednog pčelinjaka pakiraju se jedan paket na kojem se navodi registracijski broj pčelinjaka i broj Labnar obrasca koji se dostavlja uz uzorak na kojem se obavezno mora navesti svrha uzorkovanja: „SUMNJA“, broj uzorka i pčelinjaka te svi ostali propisani podaci.

Osim slanja uzoraka u laboratorij, ovlaštenu veterinar dužan je prijaviti sumnju na bolesti pčela u skladu s odredbama Pravilnika o prijavi bolesti životinja („Narodne novine“, broj 55/23).

2. AKTIVNO NADZIRANJE

Aktivno nadziranje provodi se u nasumično odabranim pčelinjacima u svrhu utvrđivanja proširenosti američke gnjiloće te moguće prisutnosti drugih bolesti pčela. Ukoliko se aktivnim nadziranjem utvrde klinički znakovi bolesti pčela i/ili sumnjivi nametnici, ovlaštenu veterinar dužan je provesti postupak opisan pod točkom 1. Pasivno nadziranje.

Broj pčelinjaka obuhvaćenih aktivnim nadziranjem određen je prema tablici prevalencije (Prilog 3) kojim se s 95% razinom povjerenja omogućuje otkrivanje prisustva bolesti ukoliko je uzročnik prisutan u 5% pčelinjaka te je stoga u svakoj županiji nasumično odabrano po tri pčelinjaka po županiji (ukupno 63). Popis pčelinjaka naveden je u Prilogu 4. ovoga Program

Ovlaštenu veterinar mogu odabrati drugi najbliži pčelinjak ukoliko na pčelinjaku s popisa nisu dostupne pčelinje zajednice. Obavezno je na obrascu Labnar navesti da se radi o zamjenskom pčelinjaku za pčelinjak koji nije mogao biti pregledan (navesti jedinstvene registracijske brojeve oba pčelinjaka). Kao zamjenski pčelinjak može biti odabran samo onaj pčelinjak koji je upisan u bazu podataka VETIs i koji ima jedinstveni registracijski broj (JRB/JIBG).

Aktivno nadziranje provodi se do 30. studenoga tekuće godine, tako da se zbog rukovanja pčelama na okvirima, provedba prilagodi povoljnim vremenskim prilikama.

U svakom pčelinjaku obavezno se uzorkuje onaj broj pčelinjih zajednica određen prema tablici prevalencije (Prilog 3) kojim se s 95% razinom povjerenja omogućuje otkrivanje prisustva bolesti ukoliko je uzročnik prisutan u 10% pčelinjih zajednica na pčelinjaku.

Iz svake pčelinje zajednice odabrane za uzorkovanje uzima se uzorak meda u saću (10x5 cm) iz plodišta košnice.

Za uzorkovanje se koristi jednokratni pribor (npr. nožić za izrezivanje saća ili žlica za med), a u svrhu sprječavanja širenja uzročnika na ostale pčelinje zajednice primjena redovite dezinfekcije pčelarskog pribora (npr. za pčelarsko dlijeto - opaljivanje plamenom nakon prethodnog čišćenja ispiranjem 70%-tnim alkoholom) i korištenje jednokratne zaštitne odjeće (npr. jednokratne nitrilne rukavice).

Uzorak se pakira u plastičnu čašicu s čepom.

Uzorak iz jedne pčelinje zajednice čini pojedinačni uzorak te se označava brojem te pčelinje zajednice i registracijskim brojem pčelinjaka u svrhu sljedivosti. Svi uzeti uzorci s jednog pčelinjaka pakiraju se u zajednički paket na kojem se navodi registracijski broj pčelinjaka i broj Labnar obrasca koji se dostavlja uz uzorak na kojem se obavezno mora navesti svrha uzorkovanja: „AKTIVNO NADZIRANJE“, broj uzoraka i oznake pojedinačnih uzoraka, registracijski broj pčelinjaka te svi ostali propisani podaci.

III MJERE KONTROLE

1. SUMNJA NA BOLESTI PČELA

Prilikom postavljanja sumnje na bolesti pčela nadležni veterinarski inspektor dužan je odrediti sljedeće mjere:

- zabranu premještanja pčela (selidbe i trgovine), pčelinjih zajednica, pčelarskog pribora, opreme i pčelinjih proizvoda sa sumnjivog pčelinjaka; iznimno med i drugi pčelinji proizvodi mogu se stavljati u promet isključivo za ljudsku potrošnju
- provedbu biosigurnosnih mjera na pčelinjaku (prema Prilogu 5)
- mjere sprječavanja širenja uzročnika na ostale pčelinje zajednice primjenom redovite dezinfekcije (npr. za pčelarsko dlijeto - opaljivanje plamenom, čišćenje ispiranjem 70%-tnim alkoholom) pčelarskog kao i pribora za uzorkovanje (npr. nožić za izrezivanje saća s leglom) i korištenje jednokratne zaštitne odjeće (npr. jednokratne nitrilne rukavice)
- u pčelinjacima s visokim rizikom određenom na temelju rezultata laboratorijskog pretraživanja meda na američku gnjiloću ponovljeni klinički pregled koji se provodi nakon provedene sanacije bolesti (Prilog 5), a ne ranije od 30 dana od prvog nalaza (ovisno o pčelarskoj sezoni).

Mjere ostaju na snazi do dobivanja nalaza laboratorijske pretrage s negativnim rezultatima ili kliničkog pregleda s povoljnim rezultatima u pčelinjacima s visokim rizikom.

Iznimno za američku gnjiloću, ukoliko *P. larvae* nije potvrđena u drugim uzorcima, a vezano na rezultate rane dijagnostike američke gnjiloće iz meda (prikazuje se kao broj izraslih kolonija *P. larvae* po gramu meda (CFU/g), što odgovara broju vijabilnih spora po gramu ispitivanog uzorka), postupa se u skladu sa sljedećim:

NEGATIVAN NALAZ - 0 spora/g meda

- Nema uočenih spora – vrlo nizak rizik
- Nema potrebe za intervencijom i pčelinjak se smatra zdravim

NISKI RIZIK - < 100 spora/g meda

- Niska razina onečišćenja sporama
- Pčelar treba redovito pratiti stanje pčelinjih zajednica te obavijestiti ovlaštenog veterinara ukoliko primijeti bilo kakvu promjenu zdravstvenog stanja
- Provedba biosigurnosnih mjera na pčelinjaku (prema Prilogu 5)
- Zamjena najmanje šest do osam okvira saća sa satnom osnovom uz obveznu sterilizaciju voska tijekom prerade)

SREDNJI RIZIK - 100 - 999 spora/g meda

- Umjerena razina onečišćenja sporama – potencijalna prijetnja
- Pčelar treba redovito pratiti stanje pčelinjih zajednica te obavijestiti ovlaštenog veterinara ukoliko primijeti bilo kakvu promjenu zdravstvenog stanja
- Provedba biosigurnosnih mjera na pčelinjaku (prema Prilogu 5)
- Odvajanje pčelinjih zajednica sa srednjim rizikom od ostalih i odvojeno rukovanje
- Zamjena najmanje osam okvira saća sa satnom osnovom uz obveznu sterilizaciju voska tijekom prerade

VISOKI RIZIK - 1000 - 9000 spora/g meda – SUMNJA NA AMERIČKU GNJILOĆU

- Visoka razina onečišćenja sporama i velika vjerojatnost klinički vidljive bolesti u košnici
- Na takvom pčelinjaku pčelar uz mjere propisane od strane veterinarskog inspektora treba provesti sanaciju pčelinjaka sukladno Prilogu 5.

2. POTVRĐENA BOLEST PČELA

Definicija potvrđenog izbijanja američke gnjiloće

Pčelinjak na kojem je u uzorku saća s pčelinjim leglom iz najmanje jedne pčelinje zajednice mikroskopskom pretragom dobiven pozitivan nalaz na prisutnost spora bakterija *P. larvae*.

Prilikom potvrde američke gnjiloće nadležni veterinarski inspektor dužan je odrediti sljedeće mjere na zaraženom pčelinjaku:

- zabranu premještanja pčela (selidbe i trgovine), pčelinjih zajednica, pčelarskog pribora, opreme i pčelinjih proizvoda sa sumnjivog pčelinjaka; iznimno med i drugi pčelinji proizvodi mogu se stavljati u promet isključivo za ljudsku potrošnju
- provedbu biosigurnosnih mjera na pčelinjaku (prema Prilogu 5)

- mjere sprječavanja širenja uzročnika na ostale pčelinje zajednice primjenom redovite dezinfekcije (npr. za pčelarsko dlijeto - opaljivanje plamenom, čišćenje ispiranjem 70%-tnim alkoholom) pčelarskog kao i pribora za uzorkovanje (npr. nožić za izrezivanje saća s leglom) i korištenje jednokratne zaštitne odjeće (npr. jednokratne nitrilne rukavice)
- ponovljeni klinički pregled pri čemu se pregledava onaj broj pčelinjih zajednica određen prema tablici prevalencije za 10% prevalenciju u svrhu ukidanja mjera.

Klinički pregled može se provesti nakon što pčelar provede sanaciju na pčelinjaku prema Prilogu 5, a ne ranije od 30 dana od prvog nalaza (ovisno o pčelarskoj sezoni).

Ukoliko se ponovljenim pregledom utvrde pčelinje zajednice s kliničkim znakovima koji upućuju na američku gnjiloću pčelar treba ponoviti sanaciju pčelinjaka, a klinički pregled se ponavlja na prethodno opisani način sve dok se njime ne dobije povoljan rezultat.

Kada se laboratorijskom pretragom u okviru pasivnog nadziranja (točka 1. Dijela II) utvrdi **potvrđeno izbijanje drugih bolesti pčela** - pčelinjak u kojem je u uzorcima uzetim iz najmanje jedne pčelinje zajednice uz karakterističnu kliničku sliku postupkom utvrđivanja prisutnosti i morfološke identifikacije nametnika *A. tumida*, *V. destructor* i *Tropilaelaps* spp. dobiven pozitivan nalaz, postupa se sukladno sljedećem:

- varooza: pčelar treba provesti tretiranje pčelinjih zajednica na pčelinjaku sukladno pisanoj uputi APISlab-a
- etinioza i tropileloza: nadležni veterinarski inspektor dužan je odrediti sljedeće mjere:
  - o zabranu premještanja pčela (selidbe i trgovine), pčelinjih zajednica, pčelarskog pribora, opreme i pčelinjih proizvoda s pčelinjaka
  - o provedbu biosigurnosnih mjera na pčelinjaku (prema Prilogu 5)
  - o druge mjere po uputi Uprave za veterinarstvo i sigurnost hrane.

Ukoliko se laboratorijskim pretraživanjem utvrde uzročnici bolesti pčela koji nisu obuhvaćeni ovim Programom, APISlab daje odgovarajuću pisanu uputu koja sadrži preporuke za pčelare.

IV FINANCIRANJE

Troškovi uzorkovanja, kliničkih pregleda i laboratorijskog pretraživanja u okviru ovoga Programa podmiruju se iz sredstava državnog proračuna.

Troškove provedbe mjera kontrole na pčelinjaku i sanacije snose subjekti – pčelari.

V IZVJEŠĆIVANJE

APISlab je dužan:

- žurno provesti tražene pretrage uzoraka uzetih zbog sumnje (pasivno nadziranje)
- u razdoblju ne dužem od 12 dana od zaprimanja uzorka meda (aktivno nadziranje) provesti laboratorijsku pretragu i dostaviti izvješće o istome
- o svakom pozitivnom nalazu odmah izvijestiti Upravu za veterinarstvo i sigurnost hrane i DIRH e-poštom na adrese: veterinarstvo.nalazi@mps.hr i veterinarstvo@dirh.hr
- o svim negativnim nalazima izvijestiti Upravu za veterinarstvo i sigurnost hrane e-poštom na adresu: veterinarstvo.nalazi@mps.hr i pošiljatelja uzorka na adresu navedenu na Labnar obrascu
- odmah elektronskim putem izvijestiti Upravu za veterinarstvo i sigurnost hrane o uzorcima za koje se može posumnjati u sljedivost ili integritet uzorka te kada uzorci nisu dostavljeni u skladu s ovim Programom
- jednom mjesečno elektronskim putem dostavljati izvješće Upravi za veterinarstvo i sigurnost hrane o svim dostavljenim i pretraženim uzorcima, kao i o uzorcima koji su u laboratorij dostavljeni u stanju neprikladnom za laboratorijsku pretragu
- o neprikladnim uzorcima službeni laboratorij je dužan izvijestiti i pošiljatelja uzoraka u pisanom obliku.

VI PRAVNA I ZNANSTVENA OSNOVA

- Zakon o zdravlju životinja („Narodne novine“, br. 152/22 i 154/22)
- Zakon o službenim kontrolama („Narodne novine“, broj 52/21)
- Uredba (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o prenosivim bolestima životinja te o izmjeni i stavljanju izvan snage određenih akata u području zdravlja životinja (u daljnjem tekstu: Uredba o zdravlju životinja)
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/1882 od 3. prosinca 2018. o primjeni određenih pravila za sprečavanje i kontrolu bolesti na kategorije bolesti s popisa i o utvrđivanju popisa vrsta i skupina vrsta koje predstavljaju znatan rizik za širenje tih bolesti s popisa
- Naredba o provedbi i financiranju mjera sprječavanja, kontrole i nadziranja bolesti životinja na području Republike Hrvatske („Narodne novine“, br. 1/23 i 107/25)
- Pravilnik o prijavi bolesti životinja („Narodne novine“, broj 55/23)
- Dijagnostički priručnik WOAHA
- Kodeks za kopnene životinje WOAHA
- https://food.ec.europa.eu/animals/live-animal-movements/honey-bees/small-hive-beetle-outbreaks_en
- <https://eurl-bee.anses.fr/en/minisite/abeilles/welcome-website-eu-rl-bee-health>

VII PRILOZI

Prilog 1

Odgovornosti pčelara: zakonske obaveze pčelara kao subjekata odgovornih za pčele/ pčelinje zajednice na svojim pčelinjacima

[Zakon o zdravlju životinja](#) (NN 152/22, 154/22), (nadalje: Zakon) je omogućio provedbu [Uredbe \(EU\) 2016/429](#) Animal Health Law (AHL) i svih provedbenih i delegiranih uredbi donesenih na osnovu predmetne Uredbe ([poveznica](#)).

Pojmovi (članak 4. Uredbe AHL) :

- **subjekt = pčelar**: znači svaka fizička ili pravna osoba koja je odgovorna za životinje ili proizvode, između ostalog u ograničenom razdoblju, izuzev držatelja kućnih ljubimaca i veterinara

- **objekt = pčelinjak**: znači svaka prostorija, struktura ili, u slučaju uzgoja na otvorenom, svako okružje ili mjesto gdje se drže životinje ili zametni proizvodi, privremeno ili stalno, osim:

(a) kućanstava u kojima se drže kućni ljubimci;

(b) veterinarskih praksi ili klinika

[Provedbena uredba \(EU\) 2018/1882](#) – propisuje popis bolesti i prijemljivih vrsta životinja.

Prema tim odredbama bolesti pčela s popisa su:

- infestacija s *Varroa* spp. (varooza)
- infestacija s *Aethina tumida* (mali kornjaš košnice)
- američka gnjiloća
- infestacija s *Tropilaelaps* spp.

Varooza je kategorizirana kao bolest kategorije C što znači da se država članica može odlučiti za njezino iskorjenjivanje s ciljem postizanja statusa slobodne države ili zone od varooze. Zbog njene etiologije, u ograničenim područjima samo Portugal (Otocí Corvo, Graciosa, São Jorge, Santa Maria, São Miguel i Terceira) i Finska (Ålandski Otoci) trenutno imaju taj status.

Ostale bolesti pčela s popisa kategorizirane su kao bolesti kategorije D + E što znači da njihovo iskorjenjivanje nije obavezno u cijeloj EU već se mjere kontrole provode prema nacionalnim pravilima te da se primjenjuju odgovarajuće mjere pri premještanju pčela između država članica (npr. zabranjeno je premještanje pčela iz pčelinjaka pozitivnih na američku gnjiloću).

Sukladno navedenome u Republici Hrvatskoj se obavezno primjenjuje tzv. **pasivno nadziranje bolesti pčela** što znači da svaki pčelar (subjekt) mora prijaviti znakove bolesti i/ili uginuće pčela ovlaštenom veterinaru (članak 12. i 16. [Zakona](#)).

Dodatno, Naredba koja je donesena na temelju članka 18. Zakona ([Naredba o provedbi i financiranju mjera sprječavanja, kontrole i nadziranja bolesti životinja na području Republike Hrvatske](#) (NN 1/23) u članku 2. i 3. propisuje pasivno nadziranje.

Odgovornosti pčelara (subjekta) propisane su člankom 8. [Zakona](#).

Subjekti, stručnjaci za životinje i držatelji kućnih ljubimaca dužni su postupati u skladu s člankom 10. [Uredbe \(EU\) 2016/429](#), člankom 5., člankom 59. stavkom 8., člankom 70., člankom 73. stavkom 1., člancima 81. i 87. [Delegirane uredbe \(EU\) 2020/687](#), člancima 18., 39. i člankom 52. stavkom 3. [Delegirane uredbe \(EU\) 2020/689](#) te u skladu s odredbama Zakona i propisa donesenih na temelju Zakona.

Članak 10. Uredbe - **Odgovornost za zdravlje životinja i biosigurnosne mjere**

Subjekti:

(a) u pogledu držanih životinja i proizvoda za koje su odgovorni, odgovorni su za:

- i. zdravlje držanih životinja
- ii. razboritu i odgovornu uporabu veterinarskih lijekova, ne dovodeći u pitanje ulogu i odgovornost veterinara
- iii. svođenje rizika od širenja bolesti na najmanju moguću mjeru
- iv. dobar uzgoj životinja (dobra pčelarska praksa)

(b) ako je to primjereno, poduzimaju takve biosigurnosne mjere u pogledu držanih životinja i proizvoda za koje su odgovorni, koje su primjerene:

- i. vrsti i kategoriji držanih životinja i proizvoda
- ii. vrsti proizvodnje
- iii. uključenim rizicima, uzimajući u obzir:
  - geografski položaj i klimatske uvjete,
  - lokalne okolnosti i prakse

(c) prema potrebi, poduzimaju biosigurnosne mjere u pogledu divljih životinja.

Biosigurnosne mjere iz stavka 1. točke (b) provode se, prema potrebi, kroz:

(a) mjere fizičke zaštite, koje mogu uključivati:

- i. okruživanje, ograđivanje, pokrivanje krova, postavljanje mreže, prema potrebi
- ii. čišćenje, dezinfekciju i kontrolu kukaca i glodavaca

(b) mjere za upravljanje koje mogu uključiti:

- i. postupke za ulazak i izlazak iz objekata za životinje, proizvode, vozila i osobe
- ii. postupke za upotrebu opreme
- iii. uvjete za premještanje temeljene na rizicima koji su uključeni
- iv. uvjete za uvođenje životinja ili proizvoda u objekt
- v. karantenu, izolaciju ili odvajanje novouvedenih ili bolesnih životinja
- vi. sustav za sigurno zbrinjavanje uginulih životinja i drugih nusproizvoda životinjskog podrijetla.

Subjekti - pčelari su dužni surađivati s nadležnim tijelom i veterinarima u primjeni mjera za sprečavanje i kontrolu bolesti.

Osim osnovnih obaveza, subjekti moraju posjedovati i odgovarajuće **znanje o zdravlju životinja**.

Članak 9. [Zakona](#)

Subjekti i stručnjaci za životinje moraju posjedovati odgovarajuće znanje o zdravlju životinja sukladno članku 11. Uredbe (EU) 2016/429.

Također, subjekti (pčelari) odgovorni su za **registraciju svojih objekata**.

Članak 51. [Zakona](#)

Svi objekti u kojima se drže kopnene životinje moraju biti registrirani u skladu s člankom 84. [Uredbe \(EU\) 2016/429](#), [Delegiranom uredbom \(EU\) 2019/2035](#) i odredbama [Zakona](#).

Pravilnik o registraciji objekata (u postupku objave) predviđa izuzeće od obaveze registracije za pčelinjake (objekte) na kojima se drži do 5 pčelinjih zajednica s kojih životinje i/ili zametni proizvodi nisu namijenjeni premještanju iz objekta na druge objekte ili u svrhu pčelinje paše ili proizvodi životinjskog podrijetla nisu namijenjeni stavljanju u javnu potrošnju.

Samo na ovaj način registrirani pčelinjaci (s dodijeljenim jedinstvenim registracijskim brojem (JIBG)) smatraju se registriranim i mogu biti upisani u Evidenciju pčelara i pčelinjaka (članak 129., st.

1. [Zakona o poljoprivredi](#)).

Zakonom i Uredbama propisana je **obaveza vođenja evidencija na registriranim objektima**:

Članak 51. [Zakona](#)

Subjekti odgovorni za registrirane objekte dužni su voditi evidencije u skladu s člancima 102. i 103. [Uredbe \(EU\) 2016/429](#) i [Delegiranom uredbom \(EU\) 2019/2035](#) te obavijestiti Ministarstvo o svim promjenama u skladu s člankom 84. stavkom 2. [Uredbe \(EU\) 2016/429](#).

Evidencija se vodi ažurno (i čuva najmanje kroz 3 godine) o:

- (a) vrsti, kategoriji, broju i, gdje je to primjenjivo, oznaci držanih kopnenih životinja u svojem objektu
- (b) premještanju držanih kopnenih životinja u svoje objekte i iz njih, navodeći prema potrebi:
- i. njihovo mjesto podrijetla ili odredišta
  - ii. datum takvih premještanja
- (c) dokumentima koji moraju pratiti držane kopnene životinje koje stižu u njihov objekt ili ga napuštaju
- (d) stopi uginuća držanih kopnenih životinja u svojem objektu
- (e) biosigurnosnim mjerama, nadziranju, liječenju, rezultatima testiranja i drugim relevantnim podacima, prema potrebi, o:
- i. vrstama i kategorijama držanih kopnenih životinja u objektu
  - ii. vrsti proizvodnje
  - iii. vrsti i veličini objekta
- (f) rezultatima svih veterinarskih posjeta.

Premještanje pčela propisano je [Zakonom](#) - člancima 68. i 70.

Članak 68.

Prilikom premještanja držanih kopnenih životinja subjekti su dužni osigurati uvjete navedene u članku 124. [Uredbe\(EU\) 2016/429](#).

Subjekti su dužni tijekom prijevoza osigurati uvjete za sprječavanje bolesti životinja sukladno članku 125. [Uredbe\(EU\) 2016/429](#), kao i uvjete sukladno člancima 4., 5. i 6. [Delegirane uredbe \(EU\) 2020/688](#).

Osim prethodno određenih uvjeta, subjekti su dužni osigurati udovoljavanje uvjetima za premještanje određenima Zakonom i propisima donesenima na temelju Zakona.

Članak 70.

Uz opće zahtjeve premještanja iz članka 68. Zakona, za premještanje životinja iz registriranih ili odobrenih objekata, subjekti moraju osigurati da životinje u premještanju prati **svjedodžba o zdravstvenom stanju** ispisana iz računalne baze iz članka 59. Zakona - [Pravilnik o veterinarskim posjetima i svjedodžbi o zdravstvenom stanju](#) (NN 28/25).

Osim odredbi Zakona i Uredbi u području zdravlja životinja, proizvodnja meda spada u primarnu proizvodnju koja podliježe i higijenskim pravilima.

[Uredba 852/2004](#) u Prilogu I propisuje odredbe o higijeni i obvezi vođenja evidencije iz kojih izdvajamo vođenje evidencije o veterinarsko-medicinskim lijekovima ili drugim vrstama liječenja kojima su bile podvrgnute životinje, datumu primjene lijekova odnosno liječenja i karenciji.

Prilog 2

Klinički znakovi koji upućuju na sumnju na bolesti pčela

Promjene na pčelinjem leglu

- nepravilno raspoređeno poklopljeno i nepoklopljeno pčelinje leglo
- rupice nepravilnih rubova na poklopcima stanica saća
- udubljeni poklopci stanica saća
- poklopci stanica saća promijenjene boje u odnosu na okolno saće
- vlažni poklopci nad pojedinim stanicama saća
- promijenjena boja pčelinje ličinke
- gubitak sjaja, napetosti ili kolutičavosti pčelinje ličinke
- promijenjen položaj pčelinje ličinke u stanici saća
- "prozirna" ličinka s vidljivim dijelovima dišnog sustava (vidljive dušnice)
- raspadnuta pčelinja ličinka
- sumnja na američku gnjiloću medonosne pčele uz navedene promjene na poklopcima stanica saća, podrazumijeva i specifične promjene na ličinkama:
  - o uginula pčelinja ličinka pretvara se u bezobličnu i homogenu masu
  - o uobičajeno je smeđe boje
  - o pri izvlačenju uginule ličinke iz stanice saća masa se razvlači u tanke niti.

Promjene u izgledu i ponašanju odraslih pčela

- nepravilna građa tijela
- nedostatak pojedinih ekstremiteta
- nepravilno građen zadak promijenjene boje
- nepravilno građena i/ili izobličena krila
- nedostatak dlačica na tijelu (tzv. "crne" ili "masne" pčele)
- oštećena ("izgrižena") krila
- nakupljanje pčela na hrpice
- "puzanje" i "drhtanje"
- nemogućnost letenja i znakovi paraliza
- pretjerana uznemirenost
- proljev
- ne uzimanje bjelančevinaste hrane (peluda) mladih radilica
- pojava "bradanja" na letu kao obrambena reakcija pčelinje zajednice
- "nestanak" pčela iz košnice (depopulacija ili napuštanje košnice u obliku roja)

Sumnja na etiniozu:

- prisutnost sumnjivih odraslih primjeraka kornjaša ili njihovih ličinki u košnici, pčelinjaku, na pčelarskoj opremi i / ili priboru
- prisutnost raspadnutog saća u praznoj košnici i tekućeg pokvarenog meda na podnici mirisa pokvarenih naranči

Prilog 3

TABLICA PREVALENCIJE

Broj pčelinjih zajednica na pčelinjaku	Postotak oboljelih ili zaraženih pčelinjih zajednica					
	2 %	5%	10%	20%	25%	30%
< 10	sve	sve	sve	sve	sve	sve
10	10	10	10	8	7	6
20	20	19	16	10	8	7
30	30	26	19	11	9	8
40	40	31	21	12	10	8
50	48	35	22	12	10	8
60	55	38	23	12	10	8
70	62	40	24	13	10	8
80	68	42	24	13	10	8
90	73	43	25	13	10	8
100	78	45	25	13	10	9
120	86	47	26	13	10	9
140	92	48	26	13	11	9
160	97	49	27	13	11	9
180	101	50	27	13	11	9
200	105	51	27	13	11	9
250	112	53	27	14	11	9
300	117	54	28	14	11	9
350	121	54	28	14	11	9
400	124	55	28	14	11	9
450	127	55	28	14	11	9
500	129	56	28	14	11	9
600	132	56	28	14	11	9
700	134	57	28	14	11	9
800	136	57	28	14	11	9
900	137	57	28	14	11	9
1000	138	57	29	14	11	9
1200	140	57	29	14	11	9

1400	141	58	29	14	11	9
1600	142	58	29	14	11	9
1800	143	58	29	14	11	9
2000	143	58	29	14	11	9
3000	145	58	29	14	11	9
4000	146	58	29	14	11	9
5000	147	59	29	14	11	9
6000	147	59	29	14	11	9
7000	147	59	29	14	11	9
8000	147	59	29	14	11	9
9000	148	59	29	14	11	9
10000	148	59	29	14	11	9
> 10000	149	59	29	14	11	9

CI = 0.95

Prilog 4

Popis pčelinjaka na kojima se provodi aktivno nadziranje

Županija	Naselje	JBO (JIBG)	Način pčelarenja	Stacionaran	Br. košnica
Bjelovarsko-bilogorska	Babinac	HR 80171324	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	15
Bjelovarsko-bilogorska	Bjelovar	HR 20170534	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	10
Bjelovarsko-bilogorska	Daruvar	HR 20166838	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	15
Brodsko-posavska	Čajkovci	HR 60086369	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	15
Brodsko-posavska	Nova Gradiška	HR 70162566	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	15
Brodsko-posavska	Velika Kopanica	HR 20065329	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	10
Dubrovačko-neretvanska	Metković	HR 20190086	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	10
Dubrovačko-neretvanska	Opuzen	HR 10194289	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	10
Dubrovačko-neretvanska	Ston	HR 10185438	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	15
Grad Zagreb	Zagreb	HR 90171735	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	27
Grad Zagreb	Zagreb	HR 10168212	konvencionalna	Stacionaran	11

			proizvodnja		
Grad Zagreb	Zagreb	HR 70171817	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	15
Istarska	Nova Vas	HR 50167462	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	25
Istarska	Pazin	HR 70166343	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	23
Istarska	Zarečje 32	HR 50166148	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	29
Karlovačka	Culibrki	HR 50073954	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	26
Karlovačka	Ozalj	HR 80126190	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	22
Karlovačka	Vojnić	HR 70179724	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	20
Koprivničko- križevačka	Đurđevac	HR 90169158	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	28
Koprivničko- križevačka	Glogovac	HR 10162927	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	29
Koprivničko- križevačka	Križevci	HR 40192533	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	26
Krapinsko- zagorska	Gornje Jesenje	HR 40169740	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	27
Krapinsko- zagorska	Kapelski Vrh	HR 70167489	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	28
Krapinsko-	Kraljevec	HR		Stacionaran	28

zagorska	Na Sutli	90008311	konvencionalna proizvodnja		
Ličko-senjska	Brinje	HR 10065509	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	25
Ličko-senjska	Ličko Petrovo Selo	HR 50168899	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	29
Ličko-senjska	Senj	HR 90186252	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	24
Međimurska	Čakovec	HR 30171464	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	21
Međimurska	Palovec	HR 60028035	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	25
Međimurska	Strahoninec	HR 80185739	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	29
Osječko-baranjska	Antunovac	HR 80166785	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	28
Osječko-baranjska	Belišće	HR 70168755	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	24
Osječko-baranjska	Nard	HR 50168742	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	27
Požeško-slavonska	Kutjevo	HR 40119923	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	25
Požeško-slavonska	Mihaljevci	HR 30173960	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	25
Požeško-slavonska	Požega	HR 50183371	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	26

Primorsko-goranska	Delnice	HR 70170277	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	25
Primorsko-goranska	Dobrinj	HR 50168675	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	26
Primorsko-goranska	Rijeka	HR 00162296	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	29
Sisačko-moslavačka	Glina	HR 10128664	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	29
Sisačko-moslavačka	Lekenik	HR 10185348	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	25
Sisačko-moslavačka	Novska	HR 10017161	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	29
Splitsko-dalmatinska	Dicmo	HR 80095068	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	28
Splitsko-dalmatinska	Sinj	HR 00069133	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	25
Splitsko-dalmatinska	Vrgorac	HR 00165604	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	29
Šibensko-kninska	Drniš	HR 20174955	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	25
Šibensko-kninska	Knin	HR 80187037	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	29
Šibensko-kninska	Šibenik	HR 30163901	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	29
Varaždinska	Lepoglava	HR 00172391	konvencionalna	Stacionaran	28

			proizvodnja		
Varaždinska	Novi Marof	HR 30189091	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	25
Varaždinska	Varaždin	HR 80167208	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	28
Virovitičko-podravska	Slatina	HR 80172313	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	20
Virovitičko-podravska	Špišić Bukovica	HR 00171662	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	25
Virovitičko-podravska	Virovitica	HR 50169468	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	28
Vukovarsko-srijemska	Lovas	HR 10189487	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	27
Vukovarsko-srijemska	Vinkovci	HR 00166834	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	28
Vukovarsko-srijemska	Vinkovci	HR 20169450	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	28
Zadarska	Gračac	HR 80167841	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	28
Zadarska	Srb	HR 30189348	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	27
Zadarska	Starigrad-Paklenica	HR 60164066	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	29
Zagrebačka	Dubrava	HR 10023154	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	29
Zagrebačka	Krašić	HR		Stacionaran	24

		90168124	konvencionalna proizvodnja		
Zagrebačka	Samobor	HR 10168002	konvencionalna proizvodnja	Stacionaran	25

Prilog 5

Preventivne biotehničke i biosigurnosne mjere na pčelinjaku i sanacija pčelinjaka

Pčelari su dužni provoditi sljedeće mjere u svrhu sprječavanja pojave i suzbijanja bolesti pčela:

- ograničavanje ulaza u pčelinjak neovlaštenim osobama, korištenje zasebnog ili dezinficiranog alata i zaštitne opreme između različitih pčelinjaka te izbjegavanje posudbe opreme bez prethodne dezinfekcije
- nabava pčelinjih zajednica, matica, voska i opreme isključivo od provjerenih, zdravstveno kontroliranih pčelinjaka, proizvođača i dobavljača, uz karantenu i pregled novounesenih zajednica prije spajanja s ostatkom pčelinjaka
- sustavna i redovita zamjena saća (primjerice, 30% plodišnih okvira godišnje) s novom satnom osnovom (prerada mora uključivati sterilizaciju voska; a nabava isključivo od provjerenog ili laboratorijski analiziranog voska kako bi se smanjila mogućnost unošenja i širenja spora uzročnika zaraznih bolesti, rezidua lijekova i drugih onečišćivača)
- redovito pregledavanje pčelinjih zajednica (izgled legla, ponašanje pčela i dostatnost zaliha hrane ovisno o sezoni) te evidentiranje pregleda
- pravovremeno prepoznavanje promjena koje upućuju na bolesti i povećanih uginuća i prijava ovlaštenom veterinaru u svrhu kliničkog pregleda, uzorkovanja i laboratorijskog pretraživanja
- redovito praćenje infestacije grinjom *V. destructor* (šećerni ili alkoholni test, podnice) i donošenje odluke o pravodobnom tretiranju
- vođenje propisane evidencije o promjenama, biotehničkim mjerama i tretiranju/liječenju pčelinjih zajednica
- uklanjanje i uništavanje trutovskog legla (primjerice, okviri građevnjaci) kao biološke metode "hvatanja" *V. destructor*, uz pravilno tempiranje zahvata tijekom sezone kako bi se smanjilo povećanje broja nametničkih grinja, a bez slabljenja ili smanjenja prinosa pčelinje zajednice
- sprječavanje grabeži (primjerice: uklanjanjem otvorenog meda, razlivenog sirupa ili otkrivenog saća)
- redovito evidentiranje provedenih postupaka prihranjivanja pčelinjih zajednica i drugih api-tehnoloških zahvata
- zbrinjavanje košnica, tamnog i oštećenog saća i drugog materijala iz uginulih zajednica i napuštenih pčelinjaka
- održavanje čistoće i urednosti na pčelinjaku, popratnim pčelarskim objektima te održavanje vozila, opreme, pribora i alata (bez odbačenih okvira sa saćem, ostataka voska i meda dostupnih tuđim pčelama).

Sanacija na pčelinjaku sumnjivom ili zaraženom američkom gnjilocom:

Uz sve prethodno navedene mjere i postupke te mjere koje određuje veterinarski inspektor, pčelar treba provesti sanaciju pčelinjaka na sljedeći način:

- zamjena najmanje osam do deset okvira saća sa satnom osnovom (uz obveznu sterilizaciju voska tijekom prerade u satne osnove) u svim pčelinjim zajednicama ili
- pretresanje (ako vremenske prilike to dopuštaju) u pčelinjim zajednicama u kojima klinički znakovi još nisu vidljivi

- pčelinje zajednice s vidljivim kliničkim znakovima bolesti preporučuje se neškodljivo ukloniti, zajedno s dotrajalim košnicama i pripadajućim priborom (odrasle pčele u takvim zajednicama najprije je potrebno usmrtniti u zatvorenim košnicama, npr. primjenom sumpornog dioksida odnosno sumpornih traka, uobičajeno u večernjim satima; nakon usmrćivanja cijele se košnice s pčelama i saćem neškodljivo uklanjaju spaljivanjem i zakapanjem)
- nakon uklanjanja pčelinjih zajednica potrebno je provesti temeljitu završnu dezinfekciju opreme i pribora koji su bili u kontaktu sa zaraženim zajednicama (drvena oprema se nakon detaljnog mehaničkog čišćenja struganjem opaljuje plamenom iz plamenika; okviri i pribor kuhaju se u vodenoj otopini natrijeve lužine (6-7%) tijekom najmanje 30 minuta nakon čega se ispiru vodom i suše na zraku)
- materijal i pribor koji nije moguće dezinficirati mora se uništiti spaljivanjem.